

એમ નિરંતર ભાવવું પદ આ વચનાતીત;
 પમાય જે નિજથી જ ને પુનરાગમન રહિત. ૯૯.
 ચેતન ભૂતજ' હોય તો મુક્તિ અચતન જ હોય,
 નહિ તો મુક્તિ યોગથી, યોગીને દુઃખ નો'ય. ૧૦૦.
 સ્વપ્ને દૃષ્ટ વિનષ્ટ હો પણુ જીવનો નહિ નાશ;
 જાગૃતિમાં પણ તેમ છે, ભ્રમ ઉભયત્ર સમાન. ૧૦૧.
 અદુઃખભાવિત જ્ઞાન તો દુઃખ આવ્યે ક્ષય થાય;
 દુઃખ સહિત ભાવે સ્વપ્ને યથાશક્તિ મુનિરાય. ૧૦૨.
 ઇચ્છાદિજ નિજ યતનથી વાયુનો સંચાર;
 તેનાથી તનયત્ર સૌ વતે' નિજ વ્યાપાર. ૧૦૩.
 જડ નિજમાં તનયત્રને આરોપી દુઃખી થાય;
 મુજ તણુ આરોપને લહે પરમપદ-લાભ. ૧૦૪.
 જાણી સમાધિતત્ર આ—જ્ઞાનાનંદ-ઉપાય,
 જીવ તજે 'હુ' બુદ્ધિને દેહાદિક પરમાંય;
 છાડી એ ભવજનનીને, થઈ પરમાતમલીન,
 જયોતિર્મય મુખને લહે, ધરે ન જન્મ નવીન. ૧૦૫.

૧. ભૂતજ = પૃથ્વી, પાણી, તેજ અને વાયુરૂપ ભૂતોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું. ૨. ઉભયત્ર = બંને આબુએ.

ૐ

શ્રીમત્ પૂજ્યપાદસ્વામિવિરચિત

ઇ શ્લો પ દે શ

ના

ગુજરાતી પદાનુવાદ

(દોહરા)

સકલ કર્મનો ક્ષય કરી, પામ્યા સ્વયં સ્વભાવ,
 સર્વજ્ઞાની પરમાત્મને, નમું કરી બહુ ભાવ. ૧.
 યોગ્ય ઉપાદાને કરી પત્થર સોતું થાય,
 તેમ મુદબ્યાદિ કરી, જીવ શુદ્ધ થઈ જાય. ૨.
 છાયા આતપ સ્થિત બે, જન પામે મુખ દુઃખ,
 તેમ દેવપદ પ્રત થકી, અપ્રતે નારક દુઃખ. ૩.
 આત્મ ભાવથી મોક્ષ જ્યાં, ત્યાં સ્વર્ગ શું દૂર,
 ભાર વહે જે કોશ બે, અર્ધ કોશ શું દૂર. ૪.

ઇન્દ્રિય જન્ય નિરામથી, દીર્ઘકાલ તક લોગ્ય,
લોગે સુરગણ સ્વર્ગમાં સીખ્ય સુરોને યોગ્ય. ૫.

સુખ-દુઃખ સંસારીનાં, વાસના જન્ય તું માન,
આપદમાં દુઃખકાર તે, લોગો રોગ સમાન. ૬.

મોહે આપૃત જ્ઞાન જે, પામે નહીં નિજરૂપ,
કોદ્રવથી જે મત્ત જન, જાણે ન વસ્તુસ્વરૂપ. ૭.

તન, ધન, ઘર, સ્ત્રી, મિત્ર-અરિ, પુત્રાદિ સહુ અન્ય,
પરલાવોમાં મૂઠ જન, માને તેહ અનન્ય. ૮.

દિશા-દેશથી આવીને, પક્ષી વૃક્ષે વસન્ત,
પ્રાતઃ થતાં નિજ કાર્યવશ, વિધવિધ દેશ ઉડન્ત. ૯.

અપરાધી જન કાં કરે, હનતા જન પર ક્રોધ?
પગથી ત્ર્યંગુલ પાડતાં, દંડે પર અપોધ. ૧૦.

દીર્ઘ દોર જે ખેત્યતાં ભમે દંડ બહુ વાર,
રાગ-દ્વેષ અજ્ઞાનથી, જીવ ભમે સંસાર. ૧૧.

એક વિપદને ટાળતાં, અન્ય વિપદ બહુ આય,
પદિકા જ્યમ ઘટિયંત્રમાં એક જાય બહુ આય. ૧૨.

જવર-પીડિત જ્યમ ઘી વડે, માને નિજને ચેન,
કષ્ટ-સાધ્ય ધન આદિથી, માને મૂઠ સુખ તેમ. ૧૩.

દેખે વિપત્તિ અન્યની, નિજની દેખે નાહિ,
બળતાં પશુઓ વન વિષે, દેખે તરુ પર બાઈ. ૧૪.

આયુ-ક્ષય ધનવૃદ્ધિનું કારણ કાળ જ જાણ,
પ્રાણાથી પણ લક્ષ્મીને, ઇચ્છે ધની અધિકાન. ૧૫.

દાન-હેતુ ઉદમ કરે, નિર્ધન ધન સંચેય,
દેહે કાઠવ લેખીને, માને, 'સ્નાન કરેય'. ૧૬.

લોગાજન દુઃખદ મહા, પામ્યે તુળણા અમાપ,
ત્યાગ-સમય અતિ કષ્ટ જ્યાં, કો સેવે ધીમાન? ૧૭.

શુચિ પદાર્થ જસ સંગથી, મહા અશુચિ થઈ જાય,
વિપ્નરૂપ તસ કાય હિત, ઇચ્છા વ્યર્થ જણાય. ૧૮.

જે આત્માને હિત કરે, તે તનને અપકાર,
કરે હિત જે દેહને, તે જીવને અપકાર. ૧૯.

છે ચિંતામણિ દિવ્ય જ્યાં, ત્યાં છે ખાંજ અસાર,
પામે જેઉ ધ્યાનથી, ચતુર કરે ક્યાં વિચાર? ૨૦.

નિજ અનુભવથી પ્રગટ જે, નિત્ય શરીર પ્રમાણ,
લોકાલોક વિલોકતો, આત્મા અતિસુખવાન. ૨૧.

ઇન્દ્રિય-વિષયો નિગ્રહી, મન એકાગ્ર લગાય,
આત્મામાં સ્થિત આત્મને, જ્ઞાની નિજથી ધ્યાય. ૨૨.

અજ્ઞા-ભક્તિ અજ્ઞાનને, જ્ઞાન-ભક્તિ દે જ્ઞાન,
લોકોક્તિ—'જે જે ધરે, કરે તે તેનું' જ્ઞાન.' ૨૩.

આત્મધ્યાનના યોગથી, પરીસહો ન વેદાય,
શીઘ્ર સસંવર નિર્જરા, આસ્રવ-રોધન થાય. ૨૪.

'ચટાઈનો કરનાર હું', એ બેનો સંયોગ,
સ્વયં ધ્યાનને ધ્યેય જ્યાં, કેવો ત્યાં સંયોગ? ૨૫.

મોહી બાંધે કર્મને, નિર્મમ જીવ મુકાય,
તેથી સઘળા યત્નથી, નિર્મમ ભાવ જગાય. ૨૬.

નિર્મમ એક વિશુદ્ધ હું, જ્ઞાની યોગી-ગમ્ય,
સંયોગી ભાવો બધા, મુજથી બાહ્ય અરમ્ય. ૨૭.

દેહીને સંયોગથી, દુઃખ સમૂહનો ભોગ,
તેથી મન-વચ-કાયથી, છાડું, સહુ સંયોગ. ૨૮.

ક્યાં ભીતિ જ્યાં અમર હું, ક્યાં પીડા વણ રોગ?
બાલ, યુવા, નહિ વૃદ્ધ હું, એ સહુ પુદ્ગલ જોગ. ૨૯.

મોહે ભોગવી પુદ્ગલો, કર્યાં સર્વનો ત્યાગ,
મુજ જ્ઞાનીને ક્યાં હવે, એ એ'ટામાં રાગ? ૩૦.

કર્મ કર્મનું હિત ચહે, જીવ જીવનો સ્વાર્થ,
સ્વ પ્રભાવની વૃદ્ધિમાં, કોણ ન ચાહે સ્વાર્થ. ૩૧.

દર્યમાન દેહાદિનો, મૂઠ કરે ઉપકાર,
ત્યાગી પર ઉપકારને, કર નિજનો ઉપકાર. ૩૨.

ગુરુ-ઉપદેશ, અભ્યાસ ને, સંવેદનથી જેહ,
જાણે નિજ-પર ભેદને, વેદે શિવ-મુખ તેહ. ૩૩.

નિજ હિત અભિલાષી સ્વયં, નિજ હિત નેતા આત્મ,
નિજ હિત પ્રેરક છે સ્વયં, આત્માનો ગુરુ આત્મ. ૩૪.

મૂર્ખ ના જ્ઞાની થઈ શકે, જ્ઞાની મૂર્ખ ન થાય,
નિમિત્તમાત્ર સૌ અન્ય તો, ધર્મદ્રવ્યવત થાય. ૩૫.

શ્લોભરહિત એકાન્તમાં સ્વરૂપ સ્થિર થઈ ખાસ,
યોગી તણ પરમાદને કરે તું તરવાભ્યાસ. ૩૬.

જ્યમ જ્યમ સંવેદન વિષે આવે ઉત્તમ તરવ,
મુલભ મળે વિષયો છતાં, જરીયે કરે ન મમત્વ. ૩૭.

જેમ જેમ વિષયો મુલભ, પણ નહિ રુચિમાં આવ્ય,
તેમ તેમ આત્મ-તરવમાં, અનુભવ વધતો જાય. ૩૮.

ઇંદ્રબલ સમ દેખ જગ, આત્મહિત ચિત્ત લાય,
અન્યત્ર ચિત્ત જાય જો, મનમાં તે પસ્તાય. ૩૯.

ચાહે ગુપ્ત નિવાસને, નિર્જન વનમાં જાય,
કાર્યવશ જો કઈ કહે, તુત જ ભૂલી જાય. ૪૦.

દેખે પણ નહીં દેખતા, બોલે છતાં અબોલ,
 ચાલે છતાં ન ચાલતા, તત્ત્વસ્થિત અડોલ. ૪૧.
 કોવું, કેવું, કયાં, કહીં,—આદિ વિકલ્પ વિહીન,
 જાણે નહિ નિજ દેહને, યોગી આત્મ-લીન. ૪૨.
 જે જ્યાં વાસ કરી રહે, ત્યાં તેની રુચિ થાય,
 જે જ્યાં રમણ કરી રહે, ત્યાંથી ધીજે ન જાય. ૪૩.
 વિશેષાથી અજ્ઞાત રહી, નિજ રૂપમાં લીન થાય,
 સર્વ વિકલ્પાતીત તે, છૂટે નહિ બંધાય. ૪૪.
 પર તેા પર છે દુઃખરૂપ, આત્માથી સુખ થાય,
 મહાપુરુષો ઉદમ કરે, આત્માર્થે મન લાય. ૪૫.
 અભિનંદે અજ્ઞાની જે, પુદ્ગલને નિજ જાણે,
 યૌગતિમાં નિજ સંગને તલે ન પુદ્ગલ, માન. ૪૬.
 વિરમી પર વ્યવહારથી, જે આત્મરસ લીન,
 પામે યોગીશ્રી અહો! પરમાનંદ નવીન. ૪૭.
 કરતો અતિ આનંદથી, કર્મ-કાષ્ટ પ્રક્ષીણ,
 બાહ્ય દુઃખોમાં જડ સમે, યોગી ખેદ વિહીન. ૪૮.
 જ્ઞાનમયી જ્યોતિર્મહા, વિભ્રમ નાશક જેહ,
 પૂછે, ચાહે, અનુભવે, આત્માર્થો જન તેહ. ૪૯.

જીવ-પુદ્ગલ બે ભિન્ન છે, એ જ તત્ત્વનો સાર,
 અન્ય કાંઈ વ્યાખ્યાન જે, તે તેનો વિસ્તાર. ૫૦.
 ઇષ્ટોપદેશ મતિજ્ઞાન ભણી સુરીતે,
 માનાપમાન વૃ સહે નિજ સામ્યભાવે,
 છાડી મતાશ્રદ્ધ વસે સ્વજને વને વા,
 મુક્તિવધૂ નિરૂપમા જ મુલવ્ય પામે. ૫૧.

